

DEBATNI FORMATI

MINI DEBATNI FORMATI

1. Debata 1-1

Najpreprostejša oblika je debata 1-1, ki traja le 8 minut, vključuje pa dva govorca in poslušalce. Govorca se v debato (razpravo) s svojimi argumenti vključujeta v zaporedju: zagovornik trditve – nasprotnik trditve – zagovornik trditve – nasprotnik trditve, za svoje nastope pa imata dvakrat po dve minuti časa. V prvem nastopu predstavita svoje stališče in argumente v njegov prid, v drugem nastopu pa se odzoveta na argumente nasprotnika in okrepi svoja.

Poslušalci imajo lahko različne naloge (velja za vse debatne formate), npr. zapisujejo argumente, presojujejo prepričljivost debaterjev, sprašujejo (če debatni format predpostavlja vključevanje poslušalcev), ob koncu komentirajo, prevzamejo vlogo radijskih ali televizijskih poročevalcev, merijo čas in glasujejo.

DEBATA 1-1

2 učenca, 8 minut

Primer trditve: *TV škodi mladim v Sloveniji.*

ZA, 2 minuti (zagovornik predstavi razloge, ki podpirajo trditev)

PROTI, 2 minuti (nasprotnik predstavi razloge, ki nasprotujejo trditvi)

ZA, 2 minuti (zagovornik zavrne razloge, ki jih je predstavil njegov nasprotnik, in okrepi svoje razloge)

PROTI, 2 minuti (nasprotnik zavrne razloge, ki jih je predstavil zagovornik, in okrepi svoje razloge)

DEBATA 1-1 Z NAVZKRIŽNIM ZASLIŠEVANJEM

2 učenca, 12 minut

Primer trditve: *Nacionalizem je vrlina.*

ZA, 2 minuti (zagovornik predstavi razloge, ki podpirajo trditev)

NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE, 2 minuti (postavljanje vprašanj, ki kažejo na šibkost nasprotnikovih razlogov)

PROTI, 2 minuti (nasprotnik predstavi razloge, ki nasprotujejo trditvi)

NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE, 2 minuti (postavljanje vprašanj, ki kažejo na šibkost nasprotnikovih razlogov)

ZA, 2 minuti (zagovornik zavrne razloge, ki jih je predstavil njegov nasprotnik, in okrepi svoje razloge)

PROTI, 2 minuti (nasprotnik zavrne razloge, ki jih je predstavil zagovornik, in okrepi svoje razloge)

SPAR – SPONTANA ARGUMENTACIJA

2 učenca, 9 minut

Primer trditve: *Gledanje španskih nadaljevanj je bolj koristno od gledanja nogometnih tekem.*

ZA, 1 minuta (zagovornik predstavi argumente za trditev)

NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE, 1 minuta (nasprotnik sprašuje zagovornika trditve)

PROTI, 1 minuta (nasprotnik predstavi argumente proti trditvi)

NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE, 1 minuta (zagovornik sprašuje nasprotnika trditve)

POSLUŠALCI SPRAŠUJEJO IN KOMENTIRAJO – 5 minut

2. Debata 2-2

Debatni format, ki vključuje 4 govorce in poslušalce. Dolžina govorov naj bo 1–3 minute, tudi čas za vprašanja poslušalcev je lahko krajši ali daljši. Namesto vprašanj poslušalcev lahko v debato vključimo vprašanja med govori – med govorom lahko govorca nasprotne skupine sprašujeta, vendar so vprašanja dovoljena le v 2. minuti govorov.

DEBATA 2-2 Z VPRAŠANJI POSLUŠALCEV

4 učenci, 13 minut

Primer trditve: *Poroke med istospolnimi partnerji bi morale biti dovoljene.*

PRVI ZA, 2 minuti (zagovornik predstavi argumente, ki podpirajo trditev)

PRVI PROTI, 2 minuti (nasprotnik predstavi argumente, ki nasprotujejo trditvi)

POSLUŠALCI SPRAŠUJEJO, 5 minut

DRUGI ZA, 2 minuti (zagovornik zavrne argumente, ki jih je predstavil njegov nasprotnik, in okrepi svojo argumentacijo)

DRUGI PROTI, 2 minuti (nasprotnik zavrne argumente, ki jih je predstavil zagovornik, in okrepi svojo argumentacijo)

3. Igra vlog

Zavzemanje različnih vlog v debati je za učence lahko zanimiva izkušnja, ker se morajo vživeti v vlogo nekoga drugega in pogledati problem z druge perspektive. Hkrati pa jim igranje vloge olajšuje debatiranje, saj ne izražajo nujno svojih stališč.

IGRA VLOG (SESTANEK PRI RAVNATELJU)

4 učenci, 8 minut

Primer trditve: *Debato bi morali uporabljati kot metodo pri poučevanju zgodovine (matematike, kemije ...).*

UČITELJ, 2 minuti (zagovarja uporabo debate pri pouku)

RAVNATELJ, 2 minuti (nasprotuje uporabi debate pri pouku)

PREDSTAVNIK STARŠEV, 2 minuti (podpira učiteljevo zamisel)

PREDSTAVNIK STARŠEV, 2 minuti (zagovarja ravnateljevo stališče)

Potovanje z balonom je debatna "igra", ki jo lahko uporabimo ob zaključku določenega vsebinskega sklopa za utrjevanje znanja ali za poglobljanje znanja o znanih osebnostih na različnih področjih (zgodovina, znanost, umetnost ...).

POTOVANJE Z BALONOM

5–7 udeležencev, 5–7 minut

Primer: *Katera od izbranih zgodovinskih osebnosti / pisateljev / slikarjev / znanstvenikov je zgodovinsko najpomembnejša / ustvarila najkakovostnejša umetniška dela / razvila najbolj vplivne znanstvene teorije ...*

POTEK IGRE:

1. Učitelj pojasni pravila igre. 5–7 znanih osebnosti potuje z balonom. Ker je v balonu preveč ljudi, se balon počasi spušča.
2. Prostovoljci se odločijo za eno od izbranih slavnih osebnosti. Njihova naloga je, da se v izbrano osebnost vživijo in skušajo druge učence prepričati, da so oni tisti, ki si zaslužijo, da ostanejo v balonu in potujejo naprej. (Ostale znane osebnosti pa morajo balon zapustiti, sicer bi bilo potovanja za vse konec.)
3. Prostovoljci imajo za pripravo 10 minut časa (lahko pa jih učitelj s pravili igre seznani predhodno uro in se pripravijo doma).

4. Ko se začne "potovanje z balonom", imajo prostovoljci po 1 minuto časa, da poslušalce prepričajo o svoji pomembnosti. Govorijo v prvi osebi, npr. "Sem A. Einstein, najpomembnejši znanstvenik 20. stoletja ...", v dogovorjenem vrstnem redu. Med 1-minutnim govorom jih ne sme nihče prekinjati.
5. Poslušalci odločijo, kdo je zmagovalec debate (katera znana osebnost jih je najbolj prepričala, in lahko zato z balonom potuje naprej).

4. Javni sestanek / javni forum

Javni sestanek ni organizacijsko zahteven debatni format, saj od udeležencev običajno ne zahteva vnaprejšnje priprave. V razpravo se vključujejo le prostovoljci, pred razpravo pa se učenci odločijo še za ostale vloge oz. naloge (moderator, časomerilec, novinar). Ta oblika debate spodbuja izražanje stališč učencev o vsebinah, ki so obravnavane pri pouku, ali o aktualnih temah, ki so povezane z učno snovjo. Obliko lahko učitelj prilagaja situaciji.

JAVNI SESTANEK

7–10 učencev (moderator, 5–7 udeležencev sestanka, novinar)
Primer trditve: *Romi bi v osnovnih šolah morali obiskovati ločene razrede.*

MODERATOR ima vlogo povezovalke, predstavi pravila sestanka, skrbi za to, da se pravila spoštujejo, in daje besedo. Začne z uvodom (1 minuta).
Vsak UDELEŽENEC pripravi 1 minuto govora, eni podpirajo idejo, drugi ne.
NOVINAR Radia Slovenija poroča za poročila (1 minuta).

Javni forum lahko poteka tudi v bolj kompleksni obliki, ki vključuje več udeležencev ali kar vse učence, zahteva pa vnaprejšnjo pripravo (Snider in Skrt, 2005). V tej različici učitelj vnaprej obvesti učence o debatni temi in jim razdeli vloge (moderator, časomerilec, radijski reporter, televizijski reporter, časopisni poročevalec). To obliko razprave lahko uporabimo za utrjevanje ter poglobljanje in razširjanje znanja.

JAVNI FORUM

15–30 učencev, 45 minut
Primer trditve: *Na Krasu ne bi smeli graditi vetrnih elektrarn.*

MODERATOR – kliče govorce in skrbi za red (to vlogo lahko prevzame učitelj)
ČASOMERILEC – meri čas govorov in opozarja govorce na izrabo časa
Različno število MEŠČANOV / UDELEŽENCEV – izražajo svoja stališča in navajajo argumente zanje
RADIJSKI REPORTER – poda 1 minuto trajajočo zgodbo o dogodku na koncu foruma
TELEVIZIJSKI REPORTER – poda 1 minuto trajajočo zgodbo o dogodku na koncu le-tega (lahko posname del dogodka s kamero)
ČASOPISNI POROČEVALEC – po javnem forumu napiše poročilo o forumu za določen časopis (lahko fotografira, poročilo o razpravi objavi na internetni strani šole ali v šolskem glasilu)

Učenec	Aktivnost	Čas
Moderator	Predstavi temo in pravila.	1 minuta
Meščani	Vstanejo in govorijo (največ 2 minuti vsak).	30 minut
Vodja	Napove končne govore in glasovanje.	1 minuta
Meščani	Vstajajo in govorijo (največ 1 minuta).	8 minut
Vodja	Prešteje glasove in objavi rezultat.	1 minuta
Radio	Reporter poroča.	1 minuta
Televizija	Reporter poroča.	1 minuta
Vsi	Si sežejo v roke in drug drugemu čestitajo.	2 minuti

VELIKI DEBATNI FORMATI

Debatni format Karl Popper je v Sloveniji na srednješolskem in osnovnošolskem nivoju najpogostejše uporabljan, v tem formatu potekajo tudi debate v debatnih klubih in na debatnih turnirjih. O izbrani debatni trditvi razpravljata dve skupini – zagovorniška in nasprotniška, vsako skupino sestavljajo trije govorci. Zahteven format za organizacijo in izvedbo, saj vključuje temeljito pripravo (iskanje virov, razvijanje argumentov ...). Debatna formata 3-3, ki sta predstavljena, sta prilagojena za izvedbo pri pouku.

DEBATA 3-3 Z VPRAŠANJI POSLUŠALCEV

6 učencev, 30 minut

Primer trditve: *Mehke droge bi morali legalizirati.*

PRVI ZA, 4 minute (zagovornik predstavi argumente, ki podpirajo trditev)

PRVI PROTI, 4 minute (nasprotnik predstavi argumente, ki nasprotujejo trditvi)

POSLUŠALCI SPRAŠUJEJO, 2 minuti

DRUGI ZA, 3 minute (zagovornik zavrne argumente, ki jih je predstavil njegov nasprotnik, in okrepi svojo argumentacijo)

DRUGI PROTI, 3 minute (nasprotnik zavrne argumente, ki jih je predstavil zagovornik, in okrepi svojo argumentacijo)

POSLUŠALCI SPRAŠUJEJO, 2 minuti

TRETJI ZA, 4 minute (zaključni govor)

TRETJI PROTI, 4 minute (zaključni govor)

Vsaka skupina ima 3 minute za pripravo med govori.

DEBATA 3-3 Z NAVZKRIŽNIM ZASLIŠEVANJEM

6 učencev, 36 minut

Primer trditve: *Evropski človek je nosilec civilizacije.*

PRVI ZA, 4 minute (zagovornik predstavi argumente, ki podpirajo trditev)

NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE, 2 minuti (tretji proti sprašuje prvega za)

PRVI PROTI, 4 minute (nasprotnik predstavi argumente, ki nasprotujejo trditvi)

NAVZKRIŽNO ZASLIŠEVANJE, 2 minuti (tretji za sprašuje prvega proti)

DRUGI ZA, 4 minute (zagovornik zavrne argumente, ki jih je predstavil njegov nasprotnik, in okrepi svojo argumentacijo)

DRUGI PROTI, 4 minute (nasprotnik zavrne argumente, ki jih je predstavil zagovornik, in okrepi svojo argumentacijo)

TRETJI ZA, 4 minute (zaključni govor)

TRETJI PROTI, 4 minute (zaključni govor)

Vsaka skupina ima 4 minute za pripravo med govori.

Ostali veliki debatni formati so Svetovni srednješolski debatni format 3-3, Ameriški parlamentarni debatni format 2-2 (vprašanja med govori), Britanski parlamentarni debatni format, 4 skupine z dvema govorcema ... (glej Skrt, 2004, str. 22 in 26).

LITERATURA IN VIRI

Mini debatni formati. ZIP – Zavod za kulturo dialoga (sneto 15. 10. 2006). Dostopno na spletu:

www.ljudmila.org/debata/

Rupnik Vec, T. in Kompare, A. (2006): *Kritično mišljenje v šoli. Strategije poučevanja kritičnega mišljenja*. Ljubljana: ZRSŠ.

Skrt, B. (2004). Kritično zagovornišvo za informacijsko dobo ali izobraževalna debata za nove kompetence informacijske družbe 21. stoletja. V: *Vzgoja in izobraževanje*, št. 6, str. 13–27.

Snider, A. in Skrt, B. (2005). *Debatne tehnike pri pouku. Seminar ZRSŠ*, Ljubljana, 18. in 20. 4.

Snider, A. in Schnurer, M. (2002). *Many Sides. Debate Across the Curriculum*. New York: IDEA.